

Шинкаренко М., Бутенко В. Полікультурне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами ігрової діяльності. *Дошкільна освіта: від традицій до інновацій: збірник наукових статей студентів, магістрантів та молодих науковців*. Суми: ФОП Цьома С.П., 2022. С. 137–141.

Марина Шинкаренко, Віта Бутенко

Сумський державний педагогічний університет

імені А.С.Макаренка

ПОЛІКУЛЬТУРНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті уточнено сутність категорій «полікультурність», «полікультурне виховання», «ігрова діяльність»; визначено педагогічний потенціал ігрової діяльності як засобу полікультурного виховання дітей старшого дошкільного віку, який розкрито у когнітивній, розвивальній, виховній, діяльній, аксіологічній, творчій, сугестивній функціях.

Ключові слова: *полікультурність; полікультурне виховання; гра; ігрова діяльність; діти старшого дошкільного віку; засоби.*

Постановка проблеми. Закономірною особливістю розвитку сучасного світового співтовариства є зближення країн і народів. Глобалізація ставить перед освітою завдання підготовки підростаючого покоління до життя в умовах багатонаціонального та полікультурного середовища, формування компетенції, спілкування та співпраці з людьми різних національностей, рас та віросповідань. Одним із пріоритетних завдань сьогодні є виховання полікультурної особистості.

Зважаючи на те, що досягти найкращих результатів у вирішенні проблеми можливо лише за умови глибокої власної зацікавленості особистості, одним із оптимальних засобів полікультурного виховання дітей старшого дошкільного

віку вважаємо гру, яка є провідним видом діяльності означеного вікового періоду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дає підстави стверджувати, що аспект пошуку вирішення питань полікультурної освіти підростаючого покоління є предметом пильної уваги багатьох дослідників за напрямками: ознайомлення дітей дошкільного віку з культурами різних національностей (Е. Бабунова, Т. Бабиніна, Е. Бараксанова, М. Богомоллова, В. Ботнар, Е. Вертякова, Е. Сусллова, Т. Черник, Т. Чиркова та ін.); формування полікультурної компетентності дітей дошкільного віку як соціально-педагогічна проблема (О. Курганнікова, Н. Мельник, Ю. Рибка, І. Рогальська-Яблонська, А. Чаговець, Х. Шапаренко та ін.).

Вирішальне значення ігрової діяльності для гармонійного розвитку дітей дошкільного віку подано в розвідках науковців: Л. Артемової, А. Бурової, В. Бутенко, Л. Виготського, Н. Гавриш, О. Запорожець, К. Карасьової, Н. Кудикіної, О. Леонтьєва, Т. Піроженко, С. Рубінштейна, І. Сікорського, О. Сокурєнко, О. Савченко, Г. Тарасенко, О. Чепки, М. Шутя та ін. Проте питання полікультурного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами ігрової діяльності досліджено недосконало і потребує подальших наукових розробок.

Мета статті: визначити педагогічний потенціал ігрової діяльності як засобу полікультурне виховання дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Логіка дослідження вимагає здійснення поняттєво-термінологічного екскурсу для конкретизації сутності ключових понять. Так, аналізуючи наукові джерела [3; 4; 5 та ін.], ми звернули увагу на феномен «полікультурність дитини дошкільного віку», презентований Х. Шапаренко, Ю. Рибкою [5], які трактують його як «сформованість здатності сприймати розмаїття культур, змоги закладу дошкільної освіти створити умови для формування толерантності, а це, у свою чергу, сприяє формуванню національної свідомості, патріотизму, інтеркультурної комунікації особистості». У межах нашого дослідження, нам імпонує тлумачення

«полікультурного виховання» науковцями А. Чаговець, О. Курганніковою [4], які розуміють означену категорію як «психолого-педагогічний процес, що передбачає облік культурних і виховних інтересів різних національних та етнічних меншин і передбачає: адаптацію особистості до різних цінностей в ситуації існування безлічі різнорідних культур; взаємодія між людьми різних традицій: орієнтацію на діалог культур: відмову від культурно-освітньої монополії щодо інших націй і народів». Щодо дефініції «ігрова діяльність», то аналіз наукових джерел [1; 2; 6 та ін.] свідчить про різноаспектність у її трактуванні: особливе ставлення особистості до навколишнього світу; особлива діяльність дитини, яка змінюється і розгортається як її суб'єктивна діяльність; діяльність, в ході якої відбувається розвиток психіки дитини; соціально-педагогічна форма організації дитячого життя, дитячого суспільства.

Імплементуючи подані ключові поняття, ми розглядаємо *ігрову діяльність як засіб полікультурного виховання дітей старшого дошкільного віку* як культурно-історичну пізнавальну діяльність, спрямовану на набуття дитиною особистісних якостей для прийняття загального та специфічного в кожній із культур як цінності, формування національної свідомості, патріотизму, інтеркультурної комунікації особистості, що знадобляться у повсякденному житті.

Сучасна дошкільна освіта презентує різні класифікації ігор. У контексті нашого дослідження, ми звертаємось до систематизації, поданої Н. Кудикіною [1], яка включає дві групи: *творчі ігри* (сюжетно-рольові, театралізовані, драматизації, конструктивно-будівельні, ігри-фантазування, ігри з елементами праці) та *ігри за правилами* (дидактичні, рухливі, ігри з елементами спорту, інтелектуальні, ігри-подорожі, пізнавальні, комп'ютерні, хороводні, народні, ігри-розваги). У нашій розвідці, ця класифікація є доцільною, оскільки вона диференціює й асигнує види ігор найбільш глибоко та інформативно.

Вивчення фахової літератури [1; 2; 6 та ін.] дало змогу визначити потенціал ігрової діяльності як засобу полікультурного виховання дітей

дошкільного віку, що є метою нашого дослідження. Ми погоджуємося із дослідницею Н. Кудикіною, яка засвідчує, що кожна гра має реалізовувати певні функції [1]. Враховуючи визначені вченою функції ігрової діяльності, у рамках нашого дослідження ми виділили та обґрунтували функції ігрової діяльності для забезпечення полікультурного виховання дітей старшого дошкільного віку:

– *когнітивна функція* допомагає дітям старшого дошкільного віку отримати науково обґрунтовані знання про культуру власного та інших народів з метою розвитку толерантного мислення з усвідомленням менталітету не лише власної, а й іншої культури;

– *розвивальна функція* передбачає розвиток творчого потенціалу в процесі занурення у світ культури власного народу та культур інших національностей;

– *виховна функція* полягає у вихованні моральних якостей та толерантності дітей старшого дошкільного віку під час міжкультурної взаємодії та наданні дієвої допомоги дитині іншої національності з метою оптимізації процесу її адаптації до закладу дошкільної освіти;

– *діяльнісна функція* ґрунтується на застосуванні набутих полікультурних компетенцій у повсякденному житті;

– *аксіологічна функція* спрямована на формування ціннісного ставлення до творів національної та світової культури, історії, поваги до традицій і звичаїв власного та інших народів;

– *творча функція* сприяє розвитку та реалізації творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку й умінню знаходити нестандартні прийоми у вирішенні проблемних завдань щодо конструктивної взаємодії з представниками різних культур;

– *сугестивна функція* полягає у створенні комфорту, сприятливої атмосфери та душевної радості при спілкуванні з дітьми інших національностей.

Висновки і перспективи дослідження. Таким чином, результати проведеного нами дослідження дали змогу сформулювати полікультурне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами ігрової діяльності як психолого-педагогічний процес оволодіння необхідними знаннями, вміннями, навичками й особистісними якостями та здібностями для шанобливого сприйняття етнічного розмаїття та культурної самобутності людських етносів, продуктивної взаємодії з носіями інших культур, що знадобляться у повсякденному житті. Педагогічний потенціал ігрової діяльності в означеному процесі залежить від реалізації когнітивної, розвивальної, виховної, діяльнісної, аксіологічної, творчої, сугестивної функцій.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у визначенні можливостей художньої літератури як засобу полікультурного виховання дітей старшого дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кудикіна Н.В. Теорія ігрової діяльності дітей: монографія. К.: Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2012. 276 с.
2. Піроженко Т.О., Карасьова К.В. Ігрова діяльність дошкільника. Старший дошкільний вік. Київ: Генеза, 2014. 96 с.
3. Рогальська-Яблонська І.П. Полікультурне виховання дітей дошкільного віку як соціально-педагогічна проблема. *Вісник Черкаського університету*. 2017. № 17–18. С. 180–186.
4. Чаговець А.І., Курганнікова О.О. Полікультурне виховання як передумова розвитку духовності дітей дошкільного віку. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 1 (94). 2020. С. 255–264.
5. Шапаренко Х., Рибка Ю. Духовний розвиток дошкільників як складова полікультурного виховання. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2015. № 24. С. 221–229.

6. Smith P.K. *Children's play: Research development and practical applications*. Breach, 2006.